

Tillbaka till det extrema lokalsamhället

Om man vill förstå dynamiken i den nuvarande globala situationen, kan man inte se nationalismen och monoteismen som enbart defensiva, föräldrade strategier. De är tvärtom i högsta grad levande, skriver Jan Anward i sin andra artikel i Reich-seminariet.

Det är inte de olika projekten för evig fred som står på den världspolitiska dagordningen. Så länge den globala integrationen bygger på att några få grupper dominerar de övriga grupperna, så är det motkrafterna till ekonomisk och politisk dominans som istället står för den politiska dynamiken.

Reich-seminariet

En diskussion utifrån Robert B Reichs bok *The Work of Nations*. (På svenska hos SNS förlag.)

Dessa motkrafter utgörs av de stora demokratiska projekten, de projekt som syftar till ett ömsesidigt 'vi', om man så vill: de monoteistiska världsreligionerna, nationalismen och socialismen. Monoteismen frigör det gudomliga från sina lokala kontexter och upprättar en gemenskap av troende som alla är likar inför den ende guden, medan nationalismen, som bygger på den befängda idén att alla som pratar ungefär samma språk har någonting gemensamt utöver det, upprättar en gemenskap av jämlika medborgare. Socialismen, som i utopin har en internationalistisk inriktning, har i praktiken mest fungerat som en variation på nationalismen.

På det globala språkliga planet har nationalismen haft – och har – en dubbelriktad verkan. I verk-

De nya nomadernas symboler. Paradoxalt nog verkar globaliseringen skapa en återgång till traditionella små grupper som försöker överleva med alla medel – som de växande gängkulturerna i de sönderfallande storstäderna.

ligheten har det språk som alla inom en nation antas dela i varje enskilt fall måst konstrueras – och därefter har det legitimerats som det bästa och äldsta språket i världen, som Rudbeck och Andreas Kempe gjorde med svenskan på 1600-talet. Sedan har språkliga minoriteter av alla slag följts i det enhetliga språkets namn – vilket lett till ytterligare språkdröd.

Nationalspråk

Kombinationen av avkolonisering och nationalism har också lett till att de gamla kolonialspråken blivit nationalspråk i Syd. Detta har ytterligare skyndat på den globala språkkatastrofen – men paradoxalt nog också skapat grunderna för en ny attraktion, eftersom de gamla kolonialspråken diversifieras snabbt. De får allt fler och allt mer olika varianter. Exempelvis går det inte längre att prata om engelska rätt och slätt, globalt sett – utan om ett växande antal engelskor. På så

sätt leder nationalismen både till att gamla språk dör ut och att nya kommer i deras ställe.

Om man vill förstå dynamiken i den nuvarande globala situationen, så kan man inte se nationalismen och monoteismen som enbart defensiva strategier, som en ny världsordning redan har gjort obsoleta. De är tvärtom i högsta grad levande och dynamiska politiska krafter. Det går inte att förstå de senaste decenniernas religiösa och nationella turbulens i Europa och på andra ställen, om man inte inser detta.

Lingvister

Här framträder aggressiva nationalistiska och religiösa 'vi', som kämpar, inte för att försvara gamla positioner, utan för en ny plats i solen. Och alla gamla nationalspråkspöken dyker upp igen. Kroatiska lingvister försöker visa att kroatiskan och serbiskan är helt olika språk – och från Litauen får vi höra att Adam talade litauiska.

Anledningen till nationalismens och monoteismens politiska vitalitet är, om man så vill, det dubbla 'vi' som den ojämlika globala integrationen alstrar hos dominerade grupper. Kristendom, islam och nationalism är, på gott och ont, de fungerande redskap som dominerade grupper kan använda för att frigöra sig från politisk och ekonomisk dominans och framträda som aktörer på den globala scenen.

Så länge som den globala integrationen bygger på global dominans, så länge finns det därför ingen anledning att vänta sig någon fredlig samexistens mellan det globala 'vi' och olika nationella 'vi'.

Och hur är det med de växande skarorna av arbetslösa, egenomslösa och hemlösa i hela världen? Uppenbarligen kan varken det globala 'vi' eller olika nationella 'vi' hårbärgera dem. De har knappast något intresse av att identifiera sig med natio-

ner som inte ger dem någonting eller en global världsordning som marginaliserar dem. Vilka 'vi' utvecklar de istället?

Paradoxalt nog verkar en återgång till traditionella små grupper vara det som ligger närmast till hands: nomader, eller små bofasta grupper, med extrem lokalpatriotism, som försöker överleva med alla medel – som de växande gängkulturerna i de sönderfallande storstäderna.

Det är inte svårt att hålla med Reich om det önskvärda i en harmonisering av lokala, nationella och globala 'vi'. Men komplexiteten och dynamiken i spelet mellan de tre leden gör det mycket svårt att se vilken politisk väg som skulle kunna leda oss dit.

JAN ANWARD

Tidigare artiklar i Reich-seminariet: Peter Eimlund 6/6, Kay Glans 15/6, Kay Glans 20/6, Jan Söderqvist 16/8, Ulf Hanerz 22/8, Knut Carlqvist 24/8, Knut Carlqvist 1/9, Stefan Lindgren 22/9, Christer Mattsson 4/10, Ann-Marie Lindgren 18/10, Jan Anward 1/11.

Alla normsystem gör ont

Det talas mycket om behovet av god moral i dessa dagar, men sällan diskuteras frågan om vilka metoder som skall tvinga fram denna, skriver Per-Olof Bolander i dagens krönika.

Den charmerande idén att mänsklig lycka och det fulländade samhället stod att vinna om bara traditionell moral och social kontroll avlägsnades, ungefär som när man sliter omslagspappret från en julklapp, den idén har fallit i vanrykte. Idealet, den totalt frigjorda individen, kvarstår men nu kraftigt beskuret av reservationer och villkor.

Krönika

Per-Olof Bolander

Den komunitarianska skolan har gjort sig populär genom att påtala behovet av skyldigheter och medborgaransvar i männi-

skors självbild, inte bara en allt längre katalog av rättigheter och krav.

Lätt gräsprängda, före detta professionella ungdomsrebeller som fordomsdags aldrig underlät att dricka frigörelsens bögare till botten tycker nu att det är dags att stänga baren (deras motto: efter oss, torrläggning-en) och smakar försiktigt på arkaiska glosor som dygd och försakelse. Det är i högsta grad inne med moral, normbildning och personligt ansvar.

Signaler

Ätminstone i princip. Hur moralen skall upprätthållas, normerna bibringas och ansvar kontrolleras är det svårare att få klara besked om. Vad är det för "tydliga signaler" som skall hindra ostrygga ungar att utvecklas till hedonistiska barbarer och empatilösa psykopater? Uppenbarligen inte smisk på stjärten. Sådan föräldradsdespoti vore ju att återvända till det medeldelta mörker som rådde före lagförbudet mot aga.

Hur skall de "sociala sanktioner" se ut som skall avskräcka från destruktiva och asociala beteenden? Butiksägare som ofentliggör ertappade butiksråttor har i alla fall gått på tok för långt enligt samma goda och upplysta opinion som nu sedan en tid förfasar sig över moralens förfall.

Och så alla dessa frånvarande fäder och ensamstående mammor. Hur är de "incitament" beskaffade som skall hålla dem under samma tak till båtnad för avkomman? Varje försök att göra det juridiskt eller ekonomiskt svårare att avbryta ett förhållande kommer att hälsas som ett slag mot de svaga, som ett hot mot kvinnans frihet, som ett monstruöst grundskott mot den självklara rätten till kärlek och samliv utan tvingande konsekvenser.

Det är fint med moral och normer. Inbland får man ta i på skarpen mot särskilt besvärliga element. Se dem rakt i ögonen och anlägga en ogillande min, så ogillande att det gör ont men inte lämnar irreparabla psykiska skador. Men som regel går det

bra att krama och uppmuntra fram moralen och normerna. Som med alla riktigt fina saker är det högst ofint att fråga efter, eller peka på, prislappen.

Reaktionär

En som inte drar sig för att spekulera över vad som i praktiken krävs för dygdernas återupprättande är engelsmannen Digby Anderson, en äkta reaktionär som inte hycklar någon som helst sympati med värden som jämställdhet, jämlikhet, solidaritet och kravlös tolerans. Som matkrönikör i bland annat Spectator har han från det civiliserade middagsbordet förvisat dekadensfenomen som fettsnåla rätter, amerikanska läskedrycker, rökförbud, vegetarianer (en typisk inledning: "Skjut tre harar"), modernt uppfostrade barn och de där vakuumpumparna för öppnade vinflaskor (riktiga vindrickare fjantur inte med halva buteljern).

Nu har Anderson ställt samman en receptsamling för hela det amoraliserade samhället. This Will Hurt – the restoration of virtue & civil order, är titeln på en samlingsvolym som att döma av reklam, referat och recensioner är en starkt kryddad

anrättning. Här hyllas bestraffningen, skambeläggandet, ostracismen, förlöjligandet och repressionen som lämpliga medel för samhällets återmoralisering. Skall normer kunna försvaras måste avsteg beivras utan hänsyn till sårade känslor. Ställ ut tjuven, stöt ut bidragsfuskarerna, peka finger åt oäktingen.

Skampålar

De handplockade författarna menar förmodligen allt de skriver och vill verkligen upprätta lika många skampålar som de alternativa energikällornas företrädare vill bygga vindsnurror. Vi kan, åtminstone för den här gången, lämna därhän om Andersons med flera förslag är rimliga och om deras frossande i misantropi är lämpligt. Ett stort värde tycks deras bok onckeligen ha. Den synar alla floskeltuggande nymoralisters bluff. Jaså, inte skampåle, men hur då då? Och titeln är tveklöst, smärtande sann. Varje moral, varje normsystem skapar smärta. Det kommer att göra ont.

PO Bolander